วารสารปรัชญาปริทรรศน์
JOURNAL OF PHILOSOPHICAL VISION
ISSN: 1513-6620 (Print) × ISSN: 2773-9643 (Online)
https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/index

Research Article

วิเคราะห์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์

An Analysis of Temple Toponyms in Non Narai District, Surin Province

พระสัญชัย ปิยธมฺโม ปัญญาสูง[1*], พระปลัดกิตติ ยุตฺติธโร[2], & ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม[3]

Phra Sanchai Piyadhammo Phanyasung[1*], Phrapalad Kitti Yuttidharo[2], & Thanarat Sa-ard-iam[3]

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. พระสัญชัย ปิยธมฺโม*
Phra Sanchai Piyadhammo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Thailand.
Email: spayasuon@gmail.com

2. พระปลัดกิตติ ยุตฺติธโร
Phrapalad Kitti Yuttidharo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Thailand.
Email: kittiteeraksa@gmail.com

3. ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
Thanarat Sa-ard-iam
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Thailand.
Email: thanarat.ebook@gmail.com

คำสำคัญ:
ภูมินามวิทยา, ภูมินามวัด, พระพุทธศาสนา, อำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์

Keywords:
Toponymy, Temple Toponyms, Buddhism, Non Narai District Surin Province

ABSTRACT

This study aims to 1) study the concepts and theories of toponymy, 2) study temple toponyms in Buddhism, and 3) analyze temple toponyms in Non Narai District, Surin Province. The study seeks to understand the relationship among ethnic history, settlement patterns, physical geography, and Buddhist doctrines that influenced the establishment of temple names. This qualitative research integrated a field study approach. Primary data were analyzed from the Tipitaka, along with secondary data from academic documents. In-depth interviews were conducted with 50 key informants selected through purposive sampling, comprising Buddhist monks, academics, community leaders, local sages, and general citizens.

The findings revealed that toponymy is the study of place names reflecting geography, environment, society, and history. During the Buddhist era, there were 7 significant temples and 11 places established by names. Regarding the toponyms of 54 temples in Non Narai District, a variety of languages were used, including Thai, Khmer, Sanskrit, and Pali. The origins of these names were predominantly based on village names, geographical characteristics, founders' names, and auspicious meanings. Furthermore, these toponyms serve as historical records of social spatial reorganization following the mass migration escaping an epidemic and the "Thai Bi" bandits (B.E. 2420–2430). People relied on elevated terrains or "Non" as strategic strongholds for safety and hygiene. This spatial

Article history:
Received: 22/07/2026
Revised: 01/09/2026
Accepted: 16/10/2026
Available online: 24/11/2026

How to cite:
Piyadhammo, P. S et al. (2026). An Analysis of Temple Toponyms in Non Narai District, Surin Province. *Journal of Philosophical Vision*, 31 (2), 207-218.

adaptation occurred alongside the expansion of forest temples, which utilized serene and tranquil natural environments as "Sappaya" (conducive conditions) for monks' spiritual cultivation.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีภูมินามวิทยา 2) ศึกษาภูมินามวัดในพระพุทธศาสนา และ 3) วิเคราะห์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ การตั้งถิ่นฐาน ภูมิศาสตร์กายภาพ และคติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการสถาปนาชื่ออาราม การวิจัยใช้รูปแบบเชิงคุณภาพผสานภาคสนามโดยวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก และทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ ตลอดจนสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 50 รูป/คน ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ภูมินามวิทยาคือการศึกษาชื่อสถานที่ซึ่งสะท้อนภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม สังคม และประวัติศาสตร์ สมัยพุทธกาลปรากฏการตั้งชื่อวัดสำคัญ 7 แห่ง และสถานที่ 11 แห่ง สำหรับภูมินามวัดในอำเภอโนนนารายณ์ จำนวน 54 แห่ง พบการใช้ภาษาหลากหลาย ทั้งภาษาไทย เขมร สันสกฤต และบาลี โดยที่มาของการตั้งชื่อส่วนใหญ่อิงตามชื่อบ้านนามเมือง ลักษณะภูมิศาสตร์ นามผู้สร้าง และความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ภูมินามยังทำหน้าที่เสมือนบันทึกประวัติศาสตร์การจัดระเบียบพื้นที่สังคม ภายหลังอพยพหนีโรคระบาด (โรคหน้าลาย) และโจร “ไทยบี” (พ.ศ. 2420–2430) โดยผู้คนพึ่งพิงภูมิประเทศเนินสูงหรือ “โนน” เป็นชัยภูมิเพื่อความปลอดภัยและสุขอนามัย ควบคู่กับการขยายตัวของวัดป่าที่อาศัยธรรมชาติอันร่มรื่นและสงบเงียบเป็นสัปปายะเพื่อการบำเพ็ญสมณธรรม

1. บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับภาษา สังคม วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของถิ่นที่อยู่อาศัย นับว่ามีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมากเพราะจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่ตนอาศัยอยู่เป็นอย่างดี ซึ่งภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อสามารถสื่อให้เห็นถึงรากเหง้าทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ของผู้คนในประเทศไทย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนา แบบแผนหลักของวัฒนธรรมจึงมีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านภาษา ศิลปะ วรรณคดี วิถีการดำเนินชีวิตและประเพณีวัฒนธรรม เห็นได้จากวันและเทศกาลสำคัญต่างๆ ซึ่งตามจารีตประเพณี ได้กำหนดให้เป็นวันหยุด เช่น วันสงกรานต์ ปีใหม่ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา

โดยวันสำคัญดังกล่าวจะถูกกำหนดตามปฏิทินจันทรคติ (จีรภรณ์ กิจเจริญ และคณะ, 2563: 13-14) พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวไทยเป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาสมัยก่อนได้อาศัยวัดเป็นแหล่งการฝึกฝนอบรม ความประพฤติทางศีลธรรมจริยธรรม เป็นรากฐานแห่งภูมิปัญญา และลักษณะการใช้ภาษาตั้งชื่อถิ่นฐาน หรือ ภูมินาม ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่ ล้วนอิงอาศัยหลักธรรมและเรื่องราวในพุทธประวัติ ภูมินามจึงเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับภาษา ชื่อถิ่นฐานของสิ่งต่าง ๆ (สุรชัย จงจิตงาม, 2564: 1-10) ภูมินามในการตั้งชื่อวัดบางวัดตั้งชื่อขึ้นเพื่อแสดงความศรัทธาของผู้สร้าง ความมีคุณธรรม จริยธรรมของคนในยุคนั้น นอกจากนี้ชื่อวัดบางชื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนในฐานะสาธารณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ตามความศรัทธาของคนความสัมพันธ์ของวัดกับบรรพบุรุษ ตลอดจนความสัมพันธ์กับศรัทธาที่ผู้คนมีต่อวัด เช่น เป็นความศรัทธาต่อพระภิกษุสงฆ์ หรือพระพุทธรูปพระประธานที่ชาวบ้านเชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ ชื่อวัดบางชื่อมีความเชื่อมโยงระหว่าง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น ความเชื่อเรื่องการสร้างบ้านแปลงเมืองของเจ้าผู้ครองนคร ผู้ที่ตั้งชื่อส่วนมากได้แก่ ผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสถานที่นั้นๆ ประเทศไทยจึงมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างในการตั้งชื่อถิ่นฐานรวมทั้งชื่อวัดวาอาราม (ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ, 2531: 76-77)

การศึกษาเกี่ยวกับภูมินามทางพระพุทธศาสนา จึงนับว่ามีความสำคัญเพราะช่วยให้เข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของแต่ละพื้นที่ เช่น สภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่นั้น ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในพุทธประวัติ เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ภาษาหรือชื่อที่ใช้เรียกขานสถานที่ในพื้นที่มักถูกกำหนดให้มีความแตกต่างเบื้องต้นตามลักษณะภูมิประเทศเพื่อบ่งบอกได้อย่างจำเพาะเจาะจง (จีรภรณ์ กิจเจริญ และคณะ, 2563: 13-14) อำเภอโนนนารายณ์ เดิมเป็นส่วนหนึ่งของตำบลโนน และตำบลเบิด อำเภอรัตนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2539 ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็น “กิ่งอำเภอโนนนารายณ์” ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2540 ต่อมาในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ได้มีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะขึ้นเป็น “อำเภอโนนนารายณ์” และกลายเป็น “อำเภอลำดับที่ 17 ของจังหวัดสุรินทร์” ภูมิประเทศบริเวณนั้นมีลักษณะเป็นโนน จึงเรียกบริเวณดังกล่าวว่า “โนนหน้าลาย” บางส่วนเรียกออกเสียงว่า “บ้านเก่านาลาย” จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการตั้งชื่ออำเภอเลียนเสียงดังกล่าว และปรับใหม่จาก “หน้าลาย” หรือ “นาลาย” เป็น “นารายณ์” ซึ่งเป็นนามที่เรียก “พระนารายณ์” เพื่อความเป็นสิริมงคล จึงได้ชื่อ “โนนนารายณ์” เป็นนามของอำเภอจนถึงทุกวันนี้ การปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนนารายณ์ แบ่งออกเป็น 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองหลวง ตำบลคำผง ตำบลโนน ตำบลระเวียง ตำบลหนองเทพ เขต 1 และตำบลหนองเทพ เขต 2 มีวัดที่มีพัทธสีมา 21 แห่ง สำนักสงฆ์ 20 แห่ง และที่พักสงฆ์ 12 แห่ง รวม 53 แห่ง 68 หมู่บ้าน (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2538: 12-20)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “วิเคราะห์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์” ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อวัด ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาทางศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภูมินามที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาภูมินามในแนวคิดภูมินามวิทยา
2) เพื่อศึกษาภูมินามวัดในพระพุทธศาสนา
3) เพื่อวิเคราะห์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภูมินามวัดในพื้นที่อำเภอโนนนารายณ์ โดยมุ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม โบราณคดี และวิถีชีวิตของชุมชน มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประเภทการวิจัยและแหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยภาคสนาม โดยศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการวิเคราะห์ภูมินามวัดในมิติทางพระพุทธศาสนาและบริบททางสังคมวัฒนธรรม

3.2 ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไปที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมินามวัดในพื้นที่อำเภอโนนนารายณ์ จำนวนทั้งสิ้น 50 รูป/คน โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ครอบคลุมผู้มีบทบาทและมุมมองที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนบริบทของพื้นที่อย่างรอบด้าน

3.3 เทคนิคการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติด้านความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ แบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 5 กลุ่ม รวม 50 รูป/คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สัดส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน (รูป/คน)	คิดเป็นร้อยละ (%)
1. กลุ่มพระสงฆ์	20	40
2. กลุ่มนักวิชาการ	5	10
3. กลุ่มผู้นำชุมชน	5	10
4. กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน	10	20
5. กลุ่มประชาชนทั่วไป	10	20
รวมทั้งสิ้น	**50**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวนทั้งสิ้น 50 รูป/คน โดยกลุ่มพระสงฆ์มีจำนวนมากที่สุด 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มละ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มผู้นำชุมชนมีจำนวนกลุ่มละ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 การกำหนดสัดส่วนดังกล่าวช่วยให้การรวบรวมข้อมูลครอบคลุมมุมมองจากบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ผู้มีความรู้ทางวิชาการ และผู้มีประสบการณ์ในชุมชน อันเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและตีความข้อมูลภูมินามวัดในบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สำหรับศึกษาสภาพพื้นที่ใน 4 ประเด็น ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม สภาพประวัติศาสตร์และโบราณคดี และสภาพวิถีชีวิตของชุมชน และ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured In-depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับที่มา ความหมาย พัฒนาการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดภูมินามวัด ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างชื่อวัดกับบริบททางพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งนี้ เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องเหมาะสมของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ก่อนนำไปปรับปรุงและใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.5 วิธีดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็นลำดับขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นการศึกษา ขั้นตอนที่สอง ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาสภาพบริบทของวัดและชุมชน โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม สภาพประวัติศาสตร์และโบราณคดี และสภาพวิถีชีวิต ขั้นตอนที่สาม ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 50 รูป/คน โดยใช้แนวคำถามที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ พร้อมบันทึกข้อมูลและประเด็นสำคัญอย่างเป็นระบบ และ

ขั้นตอนสุดท้าย ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล จัดหมวดหมู่ และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการจำแนกข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด จัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงสาระสำคัญจากเอกสาร การสังเกตภาคสนาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นสังเคราะห์และตีความข้อมูลโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามวัดกับปัจจัยทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ โบราณคดี และวิถีชีวิตของชุมชน ก่อนนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.7 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน (Data Triangulation) ทั้งในด้านบุคคล สถานที่ และช่วงเวลา ตลอดจนตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตภาคสนาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูลก่อนนำไปสังเคราะห์และสรุปผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาภูมินามในแนวคิดภูมินามวิทยา พบว่า ภูมินามวิทยา (Toponymy) เป็นศาสตร์ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับชื่อสถานที่ ทั้งในมิติของที่มา ความหมาย การตั้งชื่อ และการใช้ภาษา ซึ่งภูมินามไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือสำหรับการระบุตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เสมือนบันทึกทางประวัติศาสตร์และสังคมที่สำคัญ ชื่อสถานที่ต่าง ๆ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทรัพยากร วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของกลุ่มชนในอดีตได้อย่างชัดเจน การกำหนดภูมินามส่วนใหญ่มักจะอิงจากจุดเด่นของพื้นที่นั้น ๆ เช่น ลักษณะของแหล่งน้ำ ภูมิประเทศ (เช่น โนน หนอง วัง) พันธุ์ไม้ท้องถิ่น นามของบุคคลสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ข้อมูลภูมินามเหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

4.2 ผลการศึกษาภูมินามวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า ในสมัยพุทธกาลมีการตั้งชื่อวัดหรืออารามที่สำคัญจำนวน 7 แห่ง (เช่น เวฬุวันวิหาร เชตวันวิหาร) และภูมินามสถานที่สำคัญ 11 แห่ง (เช่น ลุมพินีวัน พาราณสี) การตั้งชื่อศาสนสถานในยุคนั้นมักสะท้อนถึง “กรรมสิทธิ์” ของคหบดีหรือชนชั้นปกครองที่บริจาคสร้างถวาย รวมถึง “อัตลักษณ์ทางนิเวศวิทยา” และสภาพแวดล้อมดั้งเดิมของพื้นที่นั้น ๆ เช่น การเป็นป่าไผ่ (เวฬุวัน) หรือสวนมะม่วง ภูมินามเหล่านี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อระบุตำแหน่งในยุคที่ยังไม่มีการจัดทำแผนที่

การคงชื่อเรียกตามพื้นที่ธรรมชาติเดิมแล้วเปลี่ยนสถานะให้เป็นศาสนสถาน แสดงให้เห็นถึงความกลมกลืนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่หลอมรวมเข้ากับบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อม โดยเน้นความเรียบง่ายและเลือกใช้สถานที่ที่เป็น "สัปปายะ" ซึ่งมีความสงบและเอื้อต่อการบำเพ็ญสมณธรรมของพระสงฆ์เป็นหลัก

4.3 ผลการวิเคราะห์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาและวิเคราะห์ภูมินามวัดในพื้นที่จำนวน 54 แห่ง พบว่าลักษณะภาษาที่ใช้มีความหลากหลายและเกิดจากการผสมผสานกันของภาษาไทย ภาษาเขมร ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลี สำหรับที่มาของการตั้งชื่อวัดนั้นสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ โดยส่วนใหญ่มักนิยมตั้งชื่ออิงตามชื่อบ้านนามเมืองหรือชุมชนที่ตั้งอยู่ (พบ 24 วัด) รองลงมาคือการตั้งชื่อตามลักษณะเด่นทางภูมิศาสตร์ (เช่น วัดสุวรรณวารี วัดอิสาณบ้านโนนสั้น) ตามนามผู้สร้าง และเพื่อความเป็นสิริมงคล ภูมินามวัดเหล่านี้ยังเปรียบเสมือนคลังความทรงจำทางสังคมที่สะท้อนประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานภายหลังการอพยพหนีโรคระบาด (โรคหน้าลาย) ในอดีต โดยผู้คนได้เลือกพื้นที่เนินสูงหรือ “โนน” เป็นชัยภูมิที่ปลอดภัย การตั้งชื่อวัดจึงเป็นกระบวนการสถาปนาความหมายที่เชื่อมโยงความศักดิ์สิทธิ์เข้ากับวิถีชีวิต และสะท้อนถึงอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชนอย่างยั่งยืน (การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 2568)

ตารางที่ 2 สถิติและสัดส่วนประเภทภูมินามวัดที่จำแนกตามโครงสร้างรากศัพท์และคติความเชื่อ

ประเภทภูมินามที่จำแนกได้	ความถี่	ร้อยละ	ตัวอย่างวัดและคำสำคัญที่ตรวจพบ
1. ภูมินามอิงลักษณะทางกายภาพ ภูมิประเทศ และพืชพรรณ	10	55.56	วัดโนนน้อย วัดป่าหนองหินทอง วัดสุวรรณวารี วัดป่าบ้านโบก
2. ภูมินามอิงประวัติศาสตร์ ชุมชนดั้งเดิม และชาติพันธุ์	3	16.67	วัดบ้านคำผง วัดหนองหลวง วัดอิสาณ (บ้านโนนสั้น)
3. ภูมินามอิงมงคลนามและหลักคำสอนพระพุทธศาสนา	5	27.78	วัดชัยมงคล วัดมัชฌิมาวาส วัดสังฆนาราม
รวม	**18**	**100.00**	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของภูมินามวัดที่จำแนกตามโครงสร้างรากศัพท์และคติความเชื่อจากกลุ่มตัวอย่างเจาะลึกจำนวน 18 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นภูมินามที่อิงลักษณะทางกายภาพ ภูมิประเทศ และพืชพรรณธรรมชาติ มากที่สุดถึง 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาคือภูมินามที่อิงมงคลนามและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.78 ในขณะที่ภูมินามที่อิงประวัติศาสตร์ ชุมชนดั้งเดิม และชาติพันธุ์ มีจำนวนน้อยที่สุดเพียง 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.67 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการตั้งชื่อวัดในอำเภอโนนนารายณ์มีความผูกพันและได้รับอิทธิพลหลักมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ด้านวิชาการ (Academic aspect) การศึกษาภูมินามไม่ได้เป็นเพียงการระบุชื่อเรียกสถานที่เท่านั้น แต่เปรียบเสมือน “จดหมายเหตุทางวัฒนธรรม” หรือ “ซากดึกดำบรรพ์ที่มีชีวิต” ที่บันทึกเรื่องราวของพื้นที่นั้น ๆ ไว้ในรูปแบบของคำพูด การค้นพบทวิลักษณ์ทางภาษา (Linguistic Dualism) ในภูมินามวัดของอำเภอโนนนารายณ์ สะท้อนให้เห็นถึง “การซ้อนทับทางวัฒนธรรมและลำดับชั้นทางสังคม” อย่างมีนัยสำคัญ ในแง่หนึ่งชื่อวัดในอดีตมักเป็นชื่อพื้นบ้านที่ตั้งตามสภาพภูมิศาสตร์และบุคคล เช่น “วัดป่าโนนตาเห็น” หรือ "วัดอิสาณบ้านโนนสั้น" ซึ่งเข้าใจง่ายและเชื่อมต่อโดยตรงกับประวัติศาสตร์ชุมชน แต่เมื่อรัฐส่วนกลางเริ่มนำพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์เข้ามาบังคับใช้เพื่อรวบอำนาจการบริหารสงฆ์ ได้เกิดธรรมเนียมการจดทะเบียนตั้งชื่อวัดด้วยภาษาบาลีและสันสกฤตที่ไพเราะ เช่น การเปลี่ยนจาก “ป่าโนนตาเห็น” เป็น “วัดวิทยกุลวนาราม” การใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตไม่ได้เป็นเพียงการตั้งชื่อเพื่อความไพเราะ แต่เป็นการสถาปนาพื้นที่ให้มีความเป็น “ศักดิ์สิทธิ์” ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้ต่อต้าน แต่เลือกรักษาดุลยภาพด้วยการใช้ภาษาสูงควบคู่กับการเก็บรักษาบริบททางภูมิศาสตร์ท้องถิ่นเดิมเอาไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าการตั้งชื่อวัดมักปรากฏรูปแบบของที่มาและการผสมผสานภาษาที่หลากหลาย เพื่อระบุอัตลักษณ์ของชุมชนและประวัติศาสตร์ความเป็นมา (ชนิกา พรหมมาศ, 2565: 63-64; สุพัตรา จิรนันทนาภรณ์ และอัญชลี สิงห์น้อย, 2548: 124) รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการตั้งชื่อสถานที่มักมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะภูมิประเทศและพืชพรรณธรรมชาติในพื้นที่ (วิเชียร อชิโนบุญวัฒน์, 2543: 23)

5.2 ด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการ (Development and Management aspect) การศึกษาภูมินามเปรียบเสมือน “ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ” ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนได้ การวิเคราะห์ข้อมูลภูมินามชี้ให้เห็นว่าวัดจำนวนมากในอดีตและปัจจุบันตั้งอยู่ใกล้ป่าและแหล่งน้ำธรรมชาติ ภูมินามที่ปรากฏจึงเปรียบเสมือน “หมุดหมายทางประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์เชิงพื้นที่” ที่สะท้อนถึงกลยุทธ์การเผยแผ่ศาสนาผ่านการใช้พื้นที่ที่เป็น “อาวาสสัปปายะ” สอดคล้องกับงานวิจัยที่ระบุว่า วัดในสมัยพุทธกาลมักมีสภาพแวดล้อมที่กลมกลืนกับธรรมชาติและเน้นการใช้สอยตามความจำเป็นเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม (สุรชัย จงจิตงาม, 2564: 1-10) ดังนั้น หน่วยงานการปกครองและคณะสงฆ์ควรนำองค์ความรู้นี้ไปต่อยอดเชิงการจัดการ โดยการดำเนินนโยบาย “วัดป่าสัปปายะ” เพื่ออนุรักษ์พื้นที่สีเขียว ให้วัดทำหน้าที่เป็นสถาบันทางศีลธรรมที่ช่วยปกปักรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรป่าไม้ นอกจากนี้ ควรมีการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเชิงวัฒนธรรม โดยจัดทำแผนที่ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ในรูปแบบแผนที่ดิจิทัล (Digital Map for Buddhist Toponymy) และบรรจุข้อมูลความหมายประวัติศาสตร์ของแต่ละวัดลงในระบบรหัสคิวอาร์ (QR Code) ติดตั้งไว้ที่ทางเข้าวัด เพื่อให้มนุษย์สามารถตัดสินใจและจัดการพื้นที่ได้ดีขึ้น ตลอดจนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงศาสนธรรมชุมชนอย่างยั่งยืน (จีรภรณ์ กิจเจริญ และคณะ, 2563: 13-14)

5.3 ด้านอื่นๆ (Other aspects) ในด้านมิติทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ภูมินามวัดมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์รวมจิตใจและการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน การตั้งชื่อวัด เช่น “วัดโนนจานสามัคคี

ธรรม” มีนัยยะของการร่วมแรงร่วมใจในการก้าวข้ามอุปสรรคและก่อตั้งศาสนสถานจนสำเร็จ มนุษย์มีสัญชาตญาณในการสร้างระบบการสื่อสารที่ยึดโยงกับความเป็นจริงทางกายภาพ ชื่อของวัดจึงกลายเป็นจุดบรรจบระหว่าง “ประวัติศาสตร์ส่วนบุคคล” กับ “ความทรงจำร่วมของชุมชน” ที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในรูปแบบของมรดกทางภาษา การที่ชุมชนจดจำชื่อดั้งเดิมของแหล่งน้ำและที่ดอนได้ เป็นการช่วยหล่อหลอมตัวตนและอัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่น (Local Identity) ทำให้ผู้คนเกิดความรัก ความหวงแหน และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า ชื่อสถานที่มักสะท้อนให้เห็นสภาพภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม อาชีพ ตำนาน และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนได้เป็นอย่างดี การศึกษาภูมินามจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสืบค้นรากเหง้า เพื่อรับมือกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบัน

5.4 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ผลจากการวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์” ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพนี้แสดงแนวคิด “ภูมินามวิทยา” ซึ่งเป็นการศึกษาที่บูรณาการองค์ความรู้จากศาสตร์ด้านรัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เพื่อใช้วิเคราะห์และทำความเข้าใจความเป็นมาของพื้นที่ผ่านชื่อสถานที่ โดยเฉพาะชื่อวัดในพระพุทธศาสนา อันเป็นแหล่งสะท้อนอัตลักษณ์และพัฒนาการของชุมชนในแต่ละยุคสมัย การศึกษาภูมินามวิทยาในภาพนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ชื่อวัดผ่านกรอบแนวคิด “การวิเคราะห์ 6 มิติ” ได้แก่ (1) มิติด้านภูมิประเทศ (2) มิติด้านสภาพแวดล้อม (3) มิติด้านสังคม (4) มิติด้านวัฒนธรรม (5) มิติด้านวิถีชีวิต และ (6) มิติด้านชื่อดั้งเดิมและการเปลี่ยนแปลงของชื่อ ซึ่งแต่ละมิติล้วนมีบทบาทในการสะท้อนบริบทของพื้นที่และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ นอกจากนี้ การศึกษายังอาศัยกระบวนการเก็บข้อมูลทั้งจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ตำนานท้องถิ่น และการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน เพื่อประกอบการวิเคราะห์

ความหมายและที่มาของชื่อวัด ควบคู่กับการพิจารณาด้านภาษาและรากศัพท์ เช่น ภาษาบาลี สันสกฤต และภาษาท้องถิ่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตั้งชื่อและการสื่อความหมายเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น ภูมินามวิทยาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปิดมุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน โดยเปรียบเสมือน “หน้าต่าง” ที่ช่วยให้เข้าใจอัตลักษณ์และพัฒนาการของพื้นที่ผ่านชื่อสถานที่ได้อย่างเป็นระบบและรอบด้าน

6. สรุป

การศึกษาวิเคราะห์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ แสดงให้เห็นว่าภูมินามวิทยาเป็นศาสตร์ที่ช่วยถอดรหัสเรื่องราวของชุมชนผ่านชื่อสถานที่ ซึ่งสามารถสะท้อนถึงสภาพภูมิประเทศ สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับภูมินามวัดในสมัยพุทธกาลที่มักตั้งชื่อตามผู้ถวาย ลักษณะธรรมชาติ และเหตุการณ์สำคัญ จะเห็นได้ว่าการตั้งชื่อวัดในพื้นที่อำเภอโนนนารายณ์ก็มีรากฐานความเชื่อที่สอดคล้องกัน โดยผลการวิเคราะห์ภูมินามวัดทั้งห้าสิบสี่แห่ง พบความหลากหลายของการใช้โครงสร้างทางภาษาที่มีการผสมผสานระหว่างภาษาไทย ภาษาเขมร ภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต ในด้านที่มาของการตั้งชื่อพบว่าส่วนใหญ่นิยมตั้งตามชื่อบ้านนามเมือง รองลงมาคือการตั้งตามลักษณะเด่นทางภูมิศาสตร์ นามผู้ริเริ่มสร้างสิ่งสำคัญภายในพื้นที่ และการใช้มงคลนาม ชื่อวัดเหล่านี้ได้ทำหน้าที่เสมือนจดหมายเหตุทางวัฒนธรรมที่บันทึกประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชน โดยเฉพาะในยุคที่ผู้คนต้องอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อหนีโรคระบาดมาตรึงกำลังสร้างชุมชนใหม่บนพื้นที่เนินสูงหรือที่เรียกว่าโนน การตั้งชื่อวัดจึงเป็นการสถาปนาความหมายเชิงพื้นที่ที่ผนวกรวมความเชื่อศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการปรับตัวของมนุษย์ และการสร้างศูนย์รวมจิตใจเพื่อยึดเหนี่ยวความสามัคคีของคนในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงสืบไป

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ทำให้เกิดข้อค้นพบที่สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ภูมินามวัดอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ ได้ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางภูมินามและประวัติศาสตร์ชุมชนในระดับพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต.ระเวียง, อบต.คำผง, อบต.โนน, อบต.หนองเทพ, และ อบต.หนองหลวง ควรร่วมมือกับคณะสงฆ์ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของวัดเก่าแก่ให้ภูมินามมีชีวิตในใจคนรุ่นใหม่

2) การดำเนินนโยบาย “วัดป่าสัปปายะ” เพื่ออนุรักษ์พื้นที่สีเขียว สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์และฝ่ายปกครองท้องถิ่นควรใช้ผลการวิจัยกลุ่มวัดป่าในพื้นที่ ในการสร้างนโยบายคุ้มครองป่าอารามที่เชื่อมประสานธรรมะเข้ากับการรักษาระบบนิเวศ

3) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเชิงวัฒนธรรม ควรจัดทำแผนที่ภูมินามวัดในรูปแบบแผนที่ดิจิทัล (Digital Map) และบรรจุข้อมูลความหมายประวัติศาสตร์ของแต่ละวัดลงในระบบรหัสคิวอาร์ (QR Code) ติดตั้งไว้ที่บริเวณทางเข้าวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชน

4) การนำผลการวิจัยไปประยุกต์เป็นต้นแบบและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คณะสงฆ์อำเภออื่น ๆ ในจังหวัดสุรินทร์ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำผลงานวิจัยชิ้นนี้ไปเป็นต้นแบบในการศึกษาและประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาได้ นอกจากนี้ สถานศึกษาในอำเภอโนนนารายณ์ควรนำข้อมูลภูมินามวัดและประวัติศาสตร์การอพยพตั้งถิ่นฐานไปบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักรู้และภาคภูมิใจในรากเหง้าของเยาวชน

5) การจัดทำฐานข้อมูลภูมินามที่เป็นระบบเชิงนโยบาย รัฐบาลและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีนโยบายร่วมกันเพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้วัดจัดทำระบบสารสนเทศข้อมูลวัดให้เป็นระบบเอกสารและระบบออนไลน์ เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นและเข้าถึงของบุคคลทั่วไปที่สนใจจะศึกษาในเรื่องนี้

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ซึ่งควรนำไปต่อยอดศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในครั้งต่อไป ดังนี้

1) การขยายพื้นที่การศึกษา ควรมีการศึกษาลักษณะภาษาและภูมินามที่ใช้ในการตั้งชื่อวัดให้ครอบคลุมในทุกอำเภอของจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนที่ภูมินามและฐานข้อมูลประวัติศาสตร์ระดับจังหวัดที่สมบูรณ์

2) การต่อยอดด้วยการวิจัยภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ควรมีการนำข้อมูลทุติยภูมิและประวัติศาสตร์ที่ค้นพบ ไปขยายผลลงพื้นที่เพื่อศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้เห็นผลการศึกษาพลวัตของภูมินามที่ชัดเจนและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

3) การวิจัยเชิงลึกด้านสัณฐานวิทยาของภาษาถิ่น ควรศึกษาและวิเคราะห์เจาะลึกโครงสร้างไวยากรณ์ (Morphological Analysis) ของภาษาเขมร ภาษาส่วย (กูย) และภาษาถิ่นอีสานใต้ ที่ผสมผสานในการตั้งชื่อวัดและหมู่บ้านในพื้นที่ เพื่อความเข้าใจในโครงสร้างรากศัพท์ทางนิรุกติศาสตร์

4) การบูรณาการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ควรมีการนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์หรือ GIS มาใช้ในการทำแผนที่การกระจายตัวของวัดตามภูมินาม เพื่อวิเคราะห์ทิศทางการอพยพย้ายถิ่นฐานและสภาพนิเวศวิทยาทางภูมิศาสตร์ในอดีตอย่างเป็นรูปธรรม

8. เอกสารอ้างอิง

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ. (20-28 สิงหาคม 2568). *การสัมภาษณ์เชิงลึก โดย พระสัญชัย ปิยธมฺโม (ปัญญาสูง).* อำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์.

จีรภรณ์ กิจเจริญ และคณะ. (2563). ภูมินามภูมิศาสตร์ (สุพรรณบุรี). *วารสารรัชต์ภาค*, *14*(36), 13-14.

ชนิกา พรหมมาศ. (2565). ภูมินามวัดในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์: ลักษณะภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ. *อินทนิลทักษิณสาร*, *17*(1), 63-64.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอปราสาทและอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์. (2538, พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, *112*(90 ง), 12-20.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ. (2531). *ภูมิศาสตร์ชนบท*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิเชียร อชิโนบุญวัฒน์. (2543). *ภูมินามจังหวัดนครสวรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สวรรค์วิถีการพิมพ์.

สุพัตรา จิรนันทนาภรณ์ และ อัญชลี สิงห์น้อย. (2548). *ภูมินามของหมู่บ้านในเขตภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดนครสวรรค์*. รายงานการวิจัย. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุรชัย จงจิตงาม. (2564). วัดในสมัยพุทธกาล. *วารสารปณิธาน*, *17*(1), 1-10.